

MORAŠICKÝ

OBČASNÍK č. 47

Aprílové „žertování“ o rychlé lékařské pomoci na Litomyšlsku

V Litomyšli v březnu 2014 lidé podepisovali petici na podporu zachování kvalitní rychlé lékařské pomoci. Krajský ředitel záchranné služby MUDr. Svoboda totiž „převedl“ jediného kmenového lékaře „záchranky“ z Litomyšle do Vysokého Mýta. Ve spádové oblasti kolem Litomyšle od té doby jezdila dopoledne rychlá lékařská pomoc bez lékaře a odpoledne se střídali lékaři, kteří dopoledne někde již ordinovali.

Sanita dopoledne jen s řidičem a se záchranářem, tak to se mi nelíbí. Tento názor mají jak laici, tak i většina odborníků. Ani nejschopnější záchranář nemá znalosti a hlavně kompetence jako lékař. Pokud někdo tvrdí, že záchranář stačí, tak s ním nemohu souhlasit. Většina lidí nevolá RLP jen tak z legrace, jedná se většinou o ohrožení života či zdraví. Důvody jsou různé a není to jen srdeční či mozková příhoda. Jsou to třeba různé záchvaty, které patří k posouzení kompetentní osobě, to je lékaři. Lékař může rychle zasáhnout a často rozhodují minuty. Nabízí se myšlenka, že pacienta dopoledne může někdo zavézt autem do nemocnice. Ale kdo již nějakou nepříjemnou událost zažil, tak ví, že většinou nejde takového člověka naložit do obyčejného osobního auta.

Osud RLP mi není lhostejný z pozice starostky, ale ani z pozice člověka. Proto jsem se 1. 4. 2014 zúčastnila besedy v kině Oko v Litomyšli. Iniciátorem bylo Město Litomyšl. Beseda se uskutečnila na „Apríla“. Kdyby se nejednalo o tak důležitou věc, tak by setkání mohlo vypadat jako aprílové žertování. Pan ředitel Pardubické záchranné služby Svoboda nás pozdravil a přivítal v litomyšlském kině v tom smyslu, že doufá, že jsme alespoň pologramotné publikum. To nepovažuji za šťastný úvod setkání. Ale kontakt byl už v tomto smyslu navázán a ve stejném duchu se odvíjely další hodiny podvečerního jednání. Pan hejtman a radní pro zdravotnictví se ze schůzky omluvili. A nyní již chápu proč. Účastnit se jako představitel zřizovatele při produkci pana ředitele záchranky by bylo poněkud těžké a jen pro silné nervy, natož obhajovat některé jeho názory.

Vyslovila jsem v sále kina za Mikroregion Litomyšlsko nesouhlas s tím, že jediný litomyšlský kmenový lékař byl odvelen do Vysokého Mýta a lidé z Mikroregionu mají strach o osud RLP. Pana ředitele záchranky jsem se zeptala, proč do Mýta nedali lékaře z Pardubic, kde jich je určitě více než jeden v Litomyšli. Další otázky publika směřované na ředitele se vzájemně podobaly. Všichni přítomní v kině Oko chtěli především slyšet, zda lékaře z Mýta do Litomyšle vrátí, případně najde pro Litomyšl jiného kmenového lékaře.

Pan ředitel stále utíkal od tématu, snažil se vysvětlovat jiné věci na grafech s komentáři. K tomu se vyjadřoval degradujícím způsobem, že to stejně my přítomní nemůžeme pochopit, mlžil a jeho občasná tvrzení se navzájem popírala. A my přítomní starostové, lékaři a další veřejnost jsme to opravdu nemohli pochopit.

Jednoznačné odpovědi na hlavní otázku o návratu kmenového lékaře do Litomyšle jsme se ani po tříhodinové debatě nedočkali. Byly to díky panu řediteli záchranky hodiny nekonstruktivního povídání, kde panovala nepříjemná a podrážděná atmosféra, kde nechyběly různé urážky.

Poněkud neutěšený stav v květnu 2014 pomohlo vyřešit Město Litomyšl. Na jejich popud byly osloveni různí lékaři z nemocnice i obvodů. Někteří „doktoři“ se uvolili, že si v době svého volna přiberou službu na „záchrance“. Takže v těchto dnech už zřejmě jezdí RLP zase s lékařem ve všech denních hodinách.

Mgr. Hana Štěpánová, starostka Morašice

Ze života obce

- **Do kontejneru na textil** firmy REVENGE, a.s. (u Jednoty v Morašicích) bylo v lednu 2014 vybráno 156 kg, v únoru 481 kg, v březnu 251 kg. Od firmy **EKO-KOM a.s.** jsme obdrželi odměnu za tříděný odpad za období od 1.1. do 31.3. 2014 ve výši 17.142,00 Kč.
- Naše obec **darovala finanční částku 2.000,- Kč** na zřízení nového BabyBoxu ve svitavské nemocnici (61. box v ČR) Na boxu bude umístěno i jméno naší obce jako dárce.
- Obec od nového školního roku 2014 - 2015 otevře ve své příspěvkové organizaci **v Mateřské škole Morašice druhé oddělení**. V letošním roce i se spádovými vesnicemi přibude cca do 20 dětí. Děti by měly nastoupit povětšinou koncem roku 2014 a na začátku roku 2015, protože nyní jsou ještě od září 2014 malé. Před otevřením druhého oddělení je potřeba udělat některé úpravy v interiéru budovy. Nábytek bude použit starší, který je nyní k dispozici. Budou provedeny úpravy učebny, chodby a sociálního zařízení, to je například nové linoleum, koberec, protipožární podložky pod akumulací kamna v celé MŠ, výměna klozetů, výměna některých baterií, výměna několika umyvadel, oprava dveří na balkon, nákup bojleru do kuchyňky, oprava omítek, oprava obložení stěn, vymalování, instalace žaluzií pro odpočívací část učebny. Na provoz budou zakoupeny várnice na čaj, dva nerezové dřezy a odkládací plocha na nádobí, regál na ukládání lůžkovin. Dále budou zakoupeny nové deky, ručníky, nádobí, tácky, příbory a hrnečky. Je toho najednou hodně k zajištění, ale jsme rádi, že děti máme ve větším počtu než dosud.
- Při revizi opraveného **komínu v Řikovicích ve škole** při tlakové zkoušce byly zjištěny další závady. Komín v místě stropů je netěsný a musí být opraven v celé své výšce. Komín bude vyvložkován.
- Obec získala **dotaci od Pardubického kraje** na opravu vchodu a dolní chodby Masarykovy základní školy. Výše poskytované dotace je 100.000,- Kč. Je to jen část na celou akci, ale jsme rádi za každou korunu navíc.
- V rámci Mikroregionu Litomyšlsko – Desinka jsme obdrželi malou dotaci. Za cca 17.000,- Kč budou po obci rozmístěny **stojany na kola**. ZO navrhlo stanoviště stojanů na hřišti k víceúčelové ploše, k prodejně potravin a ke zdravotnímu středisku. Pokud se osvědčí a budou využívány, mohou být v příštím roce rozmístěny na další místa v obci podle přání občanů.
- **Nebytové prostory ve zdravotním středisku** v Morašicích č.p. 75 budou na základě žádosti vypůjčeny Karlu Teleckému ml. Bude zde i nadále zkušebna pro mládežnickou hudební skupinu Parkoviště pro velbloudy.
- **Co je hotovo:** podepsány smlouvy na akce oprava školy v Řikovicích a oprava školy v Morašicích, je hotov energ. audit ZŠ Morašice na zhotovení energetického štítku již s ohledem na vyměněné vchodové dveře, je zadána příprava PD na obnovu části vodovodu na horním konci Morašic, je vyznačena čára na vozovce u ZŠ v Morašicích pro větší bezpečnost dětí. Stará dřevá kouřová trubka v kuchyni hospody v Morašicích č.p. 20 je vyměněna za novou a splňuje požadavky kominíka. Je prodán starý zametací kartáč, starý žací traktor a velkoobjemný kontejner.
- V pátek 23. 5. 2014 se konal v Dolním Újezdu **Den dětí Mikroregionu Litomyšlsko – Desinka**. Velmi se vydařil, ale naše děti ani malé, ani starší nezískaly medailové umístění, na které jsme si tak nějak automaticky zvykli. Přesto jim děkujeme za reprezentaci a příště bude umístění snad zase úspěšnější.
- Koncem května 2014 byla podpořena **žádost o dotaci na zakoupení kompostérů** pro občany naší obce, je to v rámci 49. výzvy, prioritní osa 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny. Pro celý Mikroregion jich bude nakoupeno za 4.692.380,- Kč, z toho 90% obdržíme

dotaci, 10% bude spolufinancování. Nyní je pro celý Mikroregion připravováno výběrové řízení, kontejnery se k občanům dostanou na podzim 2014.

- **Petice a protesty nás občanů mají své výsledky.** Pokud nemají, tak si alespoň můžeme říct, že jsme to nenechali spát a „něco“ jsme pro to udělali. Za obec jsme se vyjadřovali dosud k různým věcem. Vyjádření nesouhlasu ohledně vrtání břidličných plynů mělo odezvu - není povoleno, tak to se podařilo „zatrhnout“. Zákon o úpravě školské legislativy pro ZŠ tak, aby to škodilo venkovským školám, byl poslanci také „uložen k ledu“. A pošty se také prozatím daří na venkově ve vesnicích našeho typu zachránit. Prozatím jen petice ohledně záchrany SZTŠ jako samostatného subjektu byla neúspěšná. Rovněž dětské oddělení v nemocnici v Litomyšli se nedaří obnovit. Ale vždy nejde vše přelomit podle našeho přání. ☺
- **Stojí za pochvalu:** Naše obec recyklací starých spotřebičů výrazně přispěla k ochraně životního prostředí. Loni občané odevzdali k recyklaci 37 televizí, 15 monitorů a 359 drobného elektrika. Tím jsme uspořili 16,59 MWh elektřiny, 771,13 litrů ropy, 73,98 m³ vody a 0,68 tuny primárních surovin. Navíc jsme snížili emise skleníkových plynů o 3,71 tun CO₂ ekv., a produkci nebezpečných odpadů o 14,61 tun.
- Před prázdninami stojí za připomenutí, že **psi se nesmějí volně potulovat po vsi.** Majitelé, kteří je venčí, mají dále za povinnost uklízet jejich exkrementy.
- Zastupitelé prohlédli 29. května 2014 budovu bývalé školy v Řikovicích. Zastupitelstvo bylo svoláno kvůli posouzení skutečného stavu omítek a dalších součástí stavby po postavení lešení, kdy je možná důkladná kontrola zblízka. Po prohlídce stavu střechy zvenčí z lešení bylo rozhodnuto, že oprava fasády bude pozastavena a **střecha na budově bude opravena přednostně** v roce 2014, protože je ve špatném stavu. Bude to provedeno co možná v nejbližším termínu. Pokud letos budou volné obecní finanční prostředky a realizační firma najde čas, tak bude i fasáda dokončena ještě v roce 2014. - HŠ-

Pneumatiky a jejich recyklace

S narůstající dopravou a s tím spojenou zvýšenou spotřebou pneumatik, vyvstává důležitá otázka jejich likvidace. Nejšetrnější k životnímu prostředí je recyklace a opětovné začlenění do výroby. Obecně se dá říci, že pneumatika má díky recyklaci dva životy. První je v podobě, v jaké ji známe, a v druhém životě slouží jako materiál pro další výrobu.

Stejně jako u jiných druhů odpadů určených k recyklaci je hlavním problémem recyklace pneumatik více materiálů, které je potřeba od sebe oddělit. Pneumatika obsahuje přibližně 70 % pryže, 15 % textilu a 15 % ocelových drátů. Při recyklaci dochází nejdříve k rozsekání na kousky o velikosti cca 60 – 80 mm. Při zpracování pneumatik z nákladních aut se provádí podélné půlení a vytrhávání ocelových lan, které se předávají ke zpracování v hutích. Pak přichází na řadu mechanické nebo tzv. kryogenní drcení. Při kryogenním drcení se pneumatiky zmrazí (- 80 ° C), následně se stávají křehkými, proto je lze snadno rozsekat sekacím strojem. Odstraňování nežádoucích částic (textil spojený s gumou) se provádí několika metodami. Běžně používaná v recyklačních provozech je kombinace třídění na vibračních sítích a odsávání textilních vláken.

Produktem obou postupů drcení je gumový granulát různé velikosti, který se z části vrací zpět do automobilového průmyslu a slouží k výrobě nárazníků, těsnění a pneumatik. Velké využití nachází ve stavebnictví jako příměs do asfaltu při budování silnic, jelikož výrazně prodlužuje trvanlivost povrchu a snižuje hlučnost. Další uplatnění nalézá při úpravě povrchů dětských a sportovních hřišť, nebo k výrobě bezpečnostních prahů na železničních přejezdech. Vzhledem k častým krádežím kovových poklopů se nejedno město a obce rozhodlo je nahradit jiným materiálem, nejčastěji plastem nebo právě pryžem. K výrobě jedné pryžové mříže či poklopu se využije 5 - 6 ojetých pneumatik. Mimo to jsou relativně více odolné proti chemickým posypům na silnicích a mrazu než poklopy vyrobené z plasty.

Pro úspěšnou recyklaci je nutný dostatek vstupních surovin (ojetých pneumatik). Obyvatelé ČR, tedy i Pardubického kraje, mají hned několik možností, jak se legálně zbavit tohoto odpadu. Je to buď cestou systému zpětného odběru, který představuje individuální odpovědnost výrobce nebo dovozce pneumatik zabezpečit nakládání s výrobky po ukončení jejich životnosti. Dále v rámci sběrných míst pneuservisů a autoservisů, které provádí odbornou výměnu pneumatik. Posledním, v současnosti nejrozšířenějším způsobem, je odevzdání použitých pneumatik do sběrných dvorů.

Použito ze zdrojů RRA PK

Toulky moravičkou minulostí

Vystěhovalectví – emigrace – odchod z vlasti. Tento společenský jev měl vždy několik důvodů – ekonomické, náboženské a politické.

Materiál, který se zabývá vystěhovalectvím z českých zemí, zpracoval jistý Leo Baca, potomek přistěhovalců žijící v Texasu. Odtud se dovídáme, že vystěhovalectví začalo již v roce 1834 a stále pokračovalo do roku 1914 – toto je přerušeno I. světovou válkou.

V nejstarších dobách vedly občany většinou důvody ekonomické. Do zahraničí odcházejí nejčastěji lidé, kteří bydlí a pracují na venkově. Zde je také největší bída a přidává se i útlak národnostní. Český živel byl soustavně potlačován. Čechům je bráněno v podnikání, ve vzdělání, ve výchově dětí. Němečtí přistěhovalci jsou voleni do obecních zastupitelstev, kde prosazují své zájmy proti původním obyvatelům. Na úřadech se mluví jedine německy, ve školách převažuje němčina rovněž.

S poněmčováním nastupuje i útlak náboženský. Největšími kandidáty na odchod z vlasti jsou chalupníci bez vlastní půdy, řemeslníci, podruhoví a čeledíní sloužící u bohatších spoluobčanů za špatných platových podmínek. Nedivme se, že takto chudí lidé hledali lepší obživu i zacházení.

Bídy využívají i takzvaní „verbíři“, kteří objíždějí vesnice a lákají občany k nástupu na lodě různých paroplavebních společností, které dopravují vystěhovalce do Ameriky, kde seženou dobře placenou práci i lepší životní podmínky. Ne všichni jsou však úspěšní.

Při odchodu do zahraničí byly vydávány pasy na 6 měsíců a nepředpokládalo se, že se občané budou vracet. C.k. podkrajský úřad v Litomyšli rozesílá různá varování oběžníky, kde upozorňuje obyvatele, aby se nenechali lákat různými „verbíři“, kteří shání zdravé lidi do Ameriky hlavně na práci do dolů. Návrat zpět jim nebyl umožněn.

Někteří odcházejí do Srbska, jiní do Ruska. V roce 1881, kdy vlna vystěhovalectví vrcholí, odešlo z naší obce do Srbska 8 mužů, většinou řemeslníci – tesaři, zedníci (3 z nich různé útrapy nepřežili), do Ruska odešlo 8 osob, z toho 5 dětí, a do Ameriky 13 osob – někteří s rodinami. Z archivu zjišťujeme, že od roku 1834 – 1914 odešlo z naší země do různých končin světa celkem 146.698 osob.

Mezi archivními materiály je i „Jízdní listina“ (ceník) cesty parolodi z Hamburku do Nového Yorku s celou stravou. Kajuta I. třídy 240 zlatých, kajuta II. třídy 175 zlatých a mezipalubí 70 zlatých – děti do 12 let polovic, kojenci do 1 roku 6 zlatých a k tomu ještě 10 zlatých pojištění za osobu. Věru ne levná záležitost. V té době si tesař či zedník vydělal 13 zlatých měsíčně, boty a šaty stály až 5 zlatých.)

Jsou vydávány výzvy, aby obecní zastupitelstva sledovala podnikání agitátorů a „takového úřadům ihned hlásila“.

V jednom oběžníku se doslova praví: „Udalo se již mnoho pádů, že císař. Rakouští státní příslušníci, kteří dílem s patřícím povolením k vystěhování, dílem bez povolení toliko s cestovními listy do Ameriky (To není chyba, v Oběžníku je opravdu Amerika napsána s tvrdým y.) se odebrali, v tom úmyslu, aby tam štěstí své zkusili a tam zůstali, po nějakém čase a po přestálých nezčíslných bezpečnostech a trampotách, větším dílem zchudli a často také na mravech zkažení do své předešlé otčiny se navrátili, a obcím k obtížnosti připadli.“ Uvedeno jako zajímavost a seznámení s tehdejší úředním jazykem. Tištěno v českém i německém jazyce.

Po II. světové válce vedly občany k odchodu z vlasti většinou důvody politické. Návrat do vlasti nebyl možný.

Rovněž v dnešní době dochází k opuštění republiky. Občany lákají lepší platové podmínky, možnost rychlejšího zbohatnutí – rozdíl je v tom, že v návratu do vlasti jim není bráněno.

Pro Občasník připravila Bohumila Trávníčková

